

FØROYA SOSIAL-DEMOKRATUR

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BROÐURSKAPUR

Nr. 2

Lýsingarprísir fyri min: 12 oyru á
1. síðu, 10 oyru á 3. og 4. síðu

Leygardagin 11 januar 1947

Bladið verður bílagt á posthúsinum, og
kostar kr. 2,00 + porto um fjórðingsárid

21 Árg.

Eitt „tankevekkende“ evni.

18. desember í árinum, ið fór, hevði »Dimmalætting« tikið í eina grein, sum staðið hevði í »Føroya Sosialdemokrati«, um henda væl-signaða stjórnarmálasurning.

»Før. Sosialdmkr.« hevði vist snúgvæð grein sína til Sambands-flokkinn og sagt bart út, at komu føroyskir politikkarar hesa ferð á Tingi ikki til eitt úrslit — og tað eitt radikalt úrslit — um hesa føroysku stjórnarrættuna, so valdi Føroya fólk næstu ferð reina loysing.

Nakað soleiðis varð sagt, og hesa meining seta vit framaftur, so kann Sambandsflokkurin taka tað sum en »Paamindelse« eller en »Advarsel« sum hann vil.

Javnaðarflokkurin hevur gjørt sitt til at loysa teir knúttir, sum henda træta hevur knýtt, og hann kann á ongan hátt verða lagdur undir at hava knýtt teir so fastar, sum teir nú eru vorðnir. Tað mugu teir báðir gomlu flokkarnir Sambandsflokkurin og Sjálfstýris-flokkurin og nú Fólkaflokkurin bera hevuðsskuldina fyri, teir sum ikki hava ført annan politikk øll hesi ár enn henda turra klandurpoli-tikken, hann ið kanska nú báðir hesir flokkar eru sinnaðir enn eitt skifti at halda viðlíka, ti finnast ein semja og gjerst friður um hetta mál, hvønn politikk skulu tá hesir flokkar halda, sum hava víður-skiftini við Danmark sum fremsta mál á síni stevnuskrá?

Javnaðarfl. hevur ikki havt loysing frá Danmark á síni stevnuskrá, hann mælti ímóti hesum til fólk-attkvøðuna og somuleiðis til seinasta løgtingsvalg. Men hann er frisinnaður flokkur, og fyri at fella hetta ófruktbara klandurmál hevði hann til valgið tá stevnu at greiða tað á so radikalan hátt sum gjørligt. Eftir hansara áskoðan varð danska stjórnartilboðið felt, men eisini loysingin varð feld — bæði vórðu feld við fólkattkvøðuna. Og tá ið eftir henni skuldi verða farið, mátti verða funnin ein radikalur formur, ið lá millum hesar nevndu spurningar.

Valgið prógvaði eisini, at meiriluturin av Føroya fólkum var ikki sinnaður at taka loysing; men fyri tað kundi eingin fara og fata tað soleiðis, at ríkistilboðið skuldi verða tikið uppafur av nýggjum, ella hin gamla sambandsstøðan leggjast aftur, kanska við nøkrum minligum broytingum.

Og báðir hesir flokkarnir, sum vóru ímóti loysing, Javnaðarfl. og Sambandsfl., høvdu í sínum valgstríði ógvuliga radikal og at rópa sjálfstýrisgangandi uppskot. Menn úr Sambandsflokkinum skrivaðu, sum vóru teir ramir Sjálfstýrismenn. Bæði teir og blað teirra tóktust at taka upp eina føroyska »linju« — blaðið var eisini mest skrivað á føroyskum máli framman undan valginum — tosað varð um, at flokkurin átti at tveita av sær ta »nationala negativitet«, sum hann — kanska móti sínum vilja — var komin at liggja undir, slíkt dugdi ikki »i et nationalt vaagent folk«. Altso alt bar á tað bord, at eisini hesin flokkur ássannaði, at nú mátti skerast íggjøgnum, um ikki alt skuldi gleppa og tað versta henda.

Vit vita ikki, hvørja leið Sam-bandsflokkurin heldur á Tingi; men vit siggja, at blað hansara finst at Javnaðarflokkinum, at hann gongur ovanlengt og mælir honum til til gagns fyri egnar sakir at taka undir við Sambandsflokkinum, so tey stóru sosialu reformmál, sum Javnaðarflokkurin hevur í stevnu síni, kunna verða framd úttað ov stórar útreiðslur fyri Føroyar. Fólkíð í Sambandsfl. er so væl áborið »materielt«, at tað av hesum orøkum ikki eigur at geva seg, um Føroyar vórðu leysar frá Dan-mark — heldur fer tað at nýta hart at teimum úr hinum flokkun-um, Javnaðarfl. og Fólkafl. — Tað er »sinnalagíð« á Sambandsfólkum, sum fer at pinast, um loysingin hendi...

Vit kunna siga til hetta, at tey, ið styðjað hava Javnaðarflokkinn, vita greitt, hvar hesin flokkur nationalt hevur staðið. Sum áður sagt, hevur hann einki dult, men lagt tað greitt fram til valgini.

Hann hevur kannað eftir, hvat vit orka, og hann hevur hildið seg eftir hesari kannan: vit taka eitt sjálvraði og vit gjalda tað. Vit eru komnir so langt í nationalum tvídrátti, at einki annað er at gera úttað at taka tey stig, ið hóska og sama seg fyri okkum sum eitt serstakt fólk.

Javnaðarflokkurin hevur eisini slíkt mál á síni stevnuskrá, ið ikki kunna fáa sémdir úttað einum Løgtingi, sum hevur lóggávuvald. Sum er, standa vit undirbráttligir donskum stjórnarræði, t.v.s. sosi-alar fyriskipanir og uppskot, sum gjørd verða her á landi, standa og fella við teirri stjórn, ið sitandi er

í Danmark. Men hann hevur hildið, at so langt, sum heimsins lond nú eru komin í demokratiskum frisinna og sjálvavgerðarrætti, skuldi gjørligt verið at vundið hetta sjálvraði í felagsskapi við øðrum — og tá helst nærskyldum — landi.

Hvussu tað er við hinum: at siga tað, at Sambandsfólkíð figgj-arlíga er betri stimbra enn hini fólkini, tað man fara og vera ógvuliga ivingasamt. Ti vánaliga stóð fólk mugu so sanniliga verða at fíona í øllum politiskum flokkum. Hatta batir ikki at ræða við. Og man ikki eitt sløg av sjálvgóðari hugsan vera í »sinnalagnum« hjá sambandssinnaðum fólkum? Eyðkenni í sambandspolitikki hevur higat til dags mest verið tann figgjargligi, økonomiski, fyrimunur; vit hava av at standa saman við Danmark. Andaligt hevur ikki altíð hetta samband verið.

Vit enda við at siga: at Javn-aðarflokkurin hevur ikki alt loys-ingarhug upp í Føroyum, har hava aðrir skuldina. Men hann má ássanna, at nú er fólkíð leitt av stjórnarmálatrætuni og ynskir eftir einum enda, einum úrdrátti — og helst einum sum friður kann verða um.

Bretska stjórnin

leggur undir hitt almenna
samferðslutólini í Bretlandi

Arbeidarastjórnin í Bretlandi hevur sett fram uppskot um, at landið — hitt almenna — skal leggjast undir seg øll samferðslutól-ini í landinum: jarnbreytirnar, »dokkinar« og fraktmannskoyring-ina. Sum kunnugt boðaði stjórnin framman undan valginum, at hon ætlaði at fara og »nationalisera« vissar vinnulvsgreinar, sum t. d. kolíð, og hetta er hon so smátt farin at seta í verk. Móttæðan hevur verið óføra stór, serliga frá hinum konservativa flokkinum, og nú hetta nevnda uppskot var fram-sett, gjørdist ógvuliga heitur orða-dráttur í parlamentinum.

Eisini uttanfyri parlamentíð er stór propaganda sett í gongd fyri at hindra, at uppskotið skal ganga íggjøgnum.

Eftir uppskotinum skal ein fimmmannanevnd (British Trans-port Commission) hava yvir sam-ferðslinum at siga. Og hin dag-liga gongdin skal verða eftiransa

av fyra serstøkum stýrum: eitt fyri jarnbreytirnar, eitt fyri havnir og kanalar, eitt fyri landaveg-ferðsilin og eitt serstakliga fyri London.

I Danmark er sum kunnugt jarnbreytirnar statsogn, og tá ið hin bretski samferðslu-ministarinn legði uppskotið fram, bar hann upp á mál, at statsdrivnar ognir eru ikki ókunnigar í hinum bretsku hjálondunum. Bæði í Canada, Suðurafrika, Australien og New Zealandi er stórar partur av jarn-breytunum almenn ogn.

Ætlanin við tí, at arbeidara-stjórnin tekur undir hond tey al-mennu samferðslutólini, er fyrst og fremst at rationalisera og at beina burtur tann mismun, sum tey privatu felegini gera móti ferðslufólkunum, og so í triðja lagi at skerja tað stóra vinningsbýti, sum á hvørjum ári verður útbýtt til aktiueigararnar.

KOSTSKÚLA-

MÁLÍÐ

Hetta mál hevur fyrr verið frammi, og nú er tað komið aftur inn á Ting.

Hetta er eitt stórt mál og eitt týðningarmikið mál. Tað var mikið framstig í, at vit finga eitt studentaskeið og preleminærskaið í hevuðsstaðnum; men framstigið var ikki meira enn til helvtar, av tí at tað verður minniparturin av fólkunum, sum ráð hevur at koma til tað. Ti tað verður dýrt, helst í hesum tíðum, so fátaekir bygda-næmingar, ið góðar gávur høvdu, fáa ikki gjørt sær nýtslu av tí. Kostpengarnir eru hin størsti part-urin, og hann verður so stórir, at tað verður biligari at fara av landi-num og niður til Danmarkar at taka sær prógv.

Var har afturímóti kostskúli í Tórshavn, vórðu hesir vansar og hesin ójavnir burtur. Tá kundi tey, sum evnir høvdu, sleppið framat, og tað fór at verða sam-felagnum til alstórt gagu.

Saman við kostskúlanum og studentaskúlanum liggur so eisini

Lastvognskoyring

Anton Arge (y) Húsabrágv

Tlf. 443